

صاحب امتیازی :
شهبندر زاده للہی
احمد علی

اداره و تحریر محلی :

جفالم اوغلى جاده سنده دائره مخصوصه در .
مخابرات صاحب امتياز اينه جريان اتمليدر .

نسخه سی هریر ۵۵

۲۰ پاره در .

۳۰ جمادی الآخر ۳۲۸



سُوطِ اسْتِزَالِ :
سنة الحی ۳۰ ، التي آتی فی
۲۰ غرور

ممالك اجنبيه ايجون :

سنہ لکی ۱۰ الی آیلنی ۶ فرانقدر . اعلانات
 المچون اداره ماموری محمد ذہنی بکہ مراجعت اتملدر ،

۷ تموز افرنجی

191.

۲۴ حزيران ۱۳۲۶

وَلْيَصُومُوا فِى أَلْفِ رُفُودٍ . اتَّخَذُوا دَارَ قَوْمَانِ

ژاپون محاربه سې ده اثبات ایتدی . بنابرین بوم بحث حقنده بوندن زیاده تطویل کلام ایتیه و عالم اسلامک له مهم قوتلرندن بری ده بواولدیغی بردها سوبیلرک اسباب سائره مک تدقیقه باشلاور .

عالم اسلامک الیههم قوتلرندن بری ده اسباب اقتصادیه دن ایاری کلیور . بوندن مقصد ، مسلمانلر پک زنگین و ثروتلری سببیه قوتلرلر ذیک دکلر . بالمکس ! عالم اسلامی اویله بر درجه ده فقر و ضرورت استیلا ایتشد که بز بونی بر قوه اولاری تاتی ده تردد ایتبورز . بودعوا سنده بر قاچ منال ایله توصیح ایدلم . هرکس بیلرک ثروت سعادت انسانلر حافظه کارلری ، تردد و حتی جبات و بریر . چوق کیمسه ، ثروت و سعادت حافظه ایچون اواس و جدانیه . سندن بر قسقی فدا ایتدی و حتی بومل ایچون ریفه اسارته بیله راضی اولدی کورولور . عالم اسلامده بویه بر قید بودر . بجه عصرلردن بری مسلمانلر اکثریت عظمای مان همان بوغازی طوقله چالیشور ، ملککلرک ثروت طبعیه ، مکتوبات صنایع و تجاریه سندن هپ بیانیلر استفاده ایدیور .

بوشراط داتره سنده بولونان ملککلرله ظهور ایدم چک اغتشاشان برلرک ایدم چکی ضرر پک محدود بولونه جفته مقابل او ملککلرک استفاده سنی الینه کچر مشلرک ایدم چکی ضرر بولور و قورقونج اولور . ده اچتی بر مثال کوستره لم : بوکون اسکندریه یی . آجیه یی ، قالكوتانی طویه طوقنی لازم کلمه عجایم بولرله لیرا صرفه وجوده کلن او مباتی عظیمه . نک انهداندن کم ضرر ایدر ؟ شبهه یوق که برلر دکل . ملککلرک همدندن برلرله مخصوص دار سوفاقی ، کهنه اول میقروب غزنی حلاک یکیدن یاپیلماسته مجبوریت حصولی کچی بر فائده بیله منصوردر ! ایتته بوسیه مبی عالم اسلامک احوال اقتصادی حاضر سنی دخی بر قوه اولاری قبول ایدیورز . [سوکی وار]

حکیمات

اسلام و حریت

— ۵ —

هرمناسبت دوشدکجه اتیان ایلدی کچر اوزره دین اسلام ، مراتب افکاری جامع بردیندر . حتی دین عمومی و دین نهائی اولیشی بو حکمته میندر . انسانلرک احتیاساتی ، سخاکتی و افکاری صورت تلقیسی سیان اولامیه جفتدن متفکرین اسلامیه دخی هر فکر اساسی حقنده مختلف و متعدد اجتهادانده ، تفسیر ایدم ، توجه ایدم بولنشلردر . بوسبیله «حریت» فکری تاتی خصوصنده دخی بالجله مراتبی ، متفکرین اسلامیه آره سنده بولمق قابلدرد . حریت حقنده کی مذاهی شو صورتله تلخیصاً تصنیف ایدم بیلر :

مفرطلر : معتزله ، برقم شیعه و بو ایکی مذهبک اکثر شعباتی .

معتدلار : اهل سنت [متوفین] حقیقی شیعه لر .

مفرطلر : جبریه و توانایی .

معتزله ، حریت مطلقه ادعاسته ، حقابقی عالمه و تحولات روحیه انسانیه واقف اولمادقاری ایچون دوشورلر . برقم شیعه ایسه ، کندی نسبت ایتدیکی اسلارده حریت غیر مقیده ایچون بر منشا بولنه مادبقه نظر آ ، اهل سنتله اختلافده قالمق کچی غیر علمی بر سبیله معتزله یه اتباع ایدیور .

ایله اسلام ، ردائله ایمان قابل توفیق و تردیف اولاماز . نصر الله ، قاب و میننده تسلیت ، امید ، شجاعت ، حسیلرک تمامی انکشافی صورتده منجلی اولور . هیچ بر فرد بشر ، بر مسلمان کچی محض مودت اولان بر مطاوعت کامله ایله حق تسلیت کوستره من ، هیچ بر فرد بر مسلم کچی نیل « لا تقنطوا » ، ایله لبریز امید اولاماز ، هیچ بر کسه ، بر مسلم کچی غضنفرانه بر شجاعت مالک بولوناماز . بر مسلمان ! آتات فدا کاریده ، الله شان وحدتی ، انانیتک شرف و سعادت ایچون فدا جان ایتدیکی حسن ایدر . بو اویله بر قوه ، اوقدر دهشت آوربر قدرندرک هیچ بر امت بوکا نائل اولاماشدر . بو حالت ، مسلمانلرله ارقی و بنابرین ارقی فطری اولشدر ، و مسلمانلر ، مسلمان قالدقجه بو خصایص جلیله یده صاحب قالاچقلردر .

ایته بولر ، عالم اسلامک قوتی تنکیلی ایدن اسباب معنویه در . اسباب طبعیه یه کلمه : بولری بر چوق اقسامه آیرمق لازمدر . عالم اسلامک بعض اقسامی واردورک ، اهلایی منبیه و حیثی اولدیغی تقدیرده ، قولای قولای استیلاسی ممکن اولاماز . مثلاً افریقا اقسام داخلیه سی ، آسیای وسطی و هند یایلاری و چولاری بوقیلندر .

بودعوا من ، بر طندن ، بر فرضیه دن عبارت دکلر . عالم اسلامک اویله نقطه لری وارکه اورالرده قوه و سطوت دخی بش پاره ایتز ، زیر اوانع طبعیه یه چارپار ، قیریلر . شوراسی ده وارکه اوکی برلرده ، استیلا و محافظه ایچون مصرف لازم کان قوه . هیچ بر وقت اقتطاف ایدیلرک نمره ایله تاتی ایدیلر من . بنابرین بو کچی نقاطی بر اوروا حکومتک دیدیکن شرایط تحتده استیلایه قانقشمه سی غیر ممکن و چونکه بر حرکت مجبوره در . افغان حکومت اسلامیه سنک محافظه استقلال ایتش اولامی شو سوزلر منک اک بیوک بردلیلر افغانی استیلا ایچون « خیر » بوغازی کچی کچیدلری حرباً ضبط ایتک ، یوزیک کشیک براردونی درت بش بیک مترو ارتقا عنده طاغله طیرماند برقی لازم . بو ایسه قولای برایش دکلر . باخصوص بوشکلرک احتیامیه حاصل اولاجق بر استیلادن اقتطاف ایدیلرک نمره هچدر ، استیلا ایچون یاپیلان فداکارانه تقابل ایتز ، لکن افغانیلر ، حیثیت و اخلاقز آدلر اولادی ، بو طبعی مانعه لردن استفاده ایدم منلر و ملککلری ده شیمدی به قدر بر اجنبی حکومتک الینه دوشردی .

موانع طبعیه مدھش بر قوتدر . لکن بوندن استفاده ایدم چک قدر متور ، حیثی و باخصوص ازاده اختلاف اولالیدر . افریقای وسطیه کاش و ادای حکومت اسلامیه سنک بر قاچ مایون نفوسی وار . و ادای مسلمانلری جدأ حیثی و شجیع آدملردر . اورالره قدر اوج بش بیک کشیک بر استیلا اردوسی کوندرمک ایسه جدأ پک مشکل و ملونره مال اولور . شوحالده و ادایک استیلاسی عادتاً مستحیل ایکن اهل الینک جعی ، حالالارنده کی اسلحه یی قوللاق بیلریشلری اورایده تحت استیلایه آمشدر .

بزینه تکرار ایدیورز که عالم اسلامک و قسز اختلافات و اغتشاشانه طرفدار دکلر . بوکا طرفدار اولانلر ، حسن کریم دیندن زیاده حسن خصوصی و محلی به انفعالات مخصوصه سیاسی به مغلوب اولورلر .

بنابرین شیمدیلک بزه لازم اولان « دین و ملت » دائرة جایله سنده شور و ترقی به چالیشق و بزین دلت و حکومتیه آنان اسبابی دفعه اوغراشقدر . لکن عالم اسلامک الی الاید اقوام سائره یه تابع و محکوم قالاچتی هیچ کسه طن و قبول ایتدیکی کچی بو کونکی قوه و وضعده انکار ایدیلرک کچی خصوصانندن اولدیندن بزم مسروداتز ، هیچ بر تشویق افرامکارانه یی تضمین ایتیه رک ، یالکز تضرع حقیقتدن عبارت قایلر .

موانع طبعیه ک نه قدر دهشتی برشی اولدیغی ووس - [*] « عبدالحمید و سید سوسی » عنوانی اثر منده بو بحث اطرافلیجه تدقیق ایدلشدر .

بو نکلر ملت اسلامیه لک قبول ایتز .

الحاصل عنوان مقاله م اولان اوج کله دن شویله بر مغالده ریاضیه تشکیل ایتک ایتیم .

تورکک = مسلمانانق

کذا : عربلق = مسلمانانق

بنه علیه : تورکک = عربلق

اولورکه بوحالده بین العربین هیچ براختلاف بوقدر .

دیگر صورت :

عثمانلیق = حکومت اسلامیه

کذا : عثمانلیق = عناصر مختلفه مذهبییه بنه علیه :

قطعه جامعه اتحاد = عثمانلیق ایتش

بو حاله کورده بوتون غربیه قارش یکانه بر شرق حکومتی اولان دولت عثمانیه منک تمالینسه خدمت ، اونک حازر صفت تابعی اولان افرادک کافه سمنجه بروطفیه مقدسه اولور . غیر مسلم و طنداشلر من دوشومنه لیدرلرک — بمضایرینک یابدیگی کچی — باشلرینه شایسته کیمسلر ، تورکجه ک غیر لسانلرده قونوشملرینه شر قایدلر ، یته عثمانلرلر ؛ آنحوق اونکله یاشایه بیلر ، اونکله تأمین تعالی ایدم بیلرلر . او حالده ب اولاد شرق — بالاترین جنس و مذهب — الاله و یروب ، صار ماشوب او پوشمعلی ، سه ویشمعلی ، روحاً برلشمه لیدرلر ؛ سعادتز بونددر .

ع . سنی

— سنانیک : ۱۷ جزیران ۳۲۶ —

انقادات

عالم اسلامک

ضعف و قوتی

— ۲ —

کچن مقاله منده عالم اسلامک نفوسی ، اوطان اسلامیه یی یازدیق شیمدی ده اساس مبعضزه کچمکچر . اولعالم اسلامک قوتلرینی تحلیل ایدم چکر . بوقوتلری میدان کترین اسباب بروجه آیدر :

۱ — نصرت موعوده و باتیه ،

۲ — اسباب معنویه ،

۳ — اسباب طبعیه ،

۴ — اسباب اقتصادی ،

۵ — متغیبلرک حالت حقیقیه سی .

بوسبیلری برر برز تدقیق ایدم . بز مسلمانلر ، ریمزک بزه کوستردیکی شهره استقامتده بویان اولدقجه مظهر نصرت و موقبت اولاجمنزه هیچ شبهه بوقدر . بزه اللهک نصرتی موعوددر . زیرا بز ، علم وحدتی حامل برامتر روی زمینده فخره الهی اعلان و اعزاز بزه و برلش بروطفیه مقدسه در . بز ، جناب حق ذات صمدانیتیه اضافه ایتدیکی ام سالفه موحده ک عینی و اولنرک وارثی بز ، لکن بر شرطله : شهره استقامتده قاتی . بو استقامتک علامتلی عدل و انانیت ، علم و فضیلتدر . مسلمانلردن ده عالم انسانلر بولوعامی ، بز مسلمانلر ایچون ذلندر ، عیددر ، زیرا بزم دیمز « محض علم و مغرقتدن ، محض حسنات و فضیلتدن » عبارتدر . جهل

بوافراط و تفریط در حقایق اسلامی و دن خارج دکلسمه ده « مادی و مبنوی بر طاقم شرائطه مقید و افکار مخصوصه » دن عبارت اولمه مسلک عمومی اولمه جسیان دکدر . بونی بر قاج مثال ایله توضیح ایدم . اولاجبریه بی اله آله م : بونلره کوره هر کس هر نه بایورسه ، بالاضطرار بایور و یا بماسق الندن کلز . نیچون ؟ چونکه اوصاف الهیه ازلی وابدی ، افعال الهیه دیموی در . بوافعال اجرای تاثیر ایتدیکه بونلر قدرتی خارجنده قائلش افعال خصوصیه اولاماز . افعال خصوصیه ، افعال الهیه نك نتایج تاثیریه سندن عبارتدر . قدر و قضاتك حقیقی ده بودر .

جبریه مذهبك شو مسروداتی « حقیقیون Posilivisme » و « اسبابیون Déterminisme » کی فنون جدیدیه استناد ایدن مسالك حکمیه جه دخی قبول ایدلکده در . بو فلسفه لک جله سی « قضایون قدریون Fatalisme » نامی آلتده جمع ایدله بیلیر . کرك « غایه ایمان » ده و کرك « غایه معرفت » ده بو مسروداتك حقیقتدن عاری اولمادی بی تسایم اولونور . لکن وجدان بشر ، تلقیات فطریه سیله بو مذهبی رد ایدیور . نیچون ؟ زیرا حقیقت حال نه اولورسه اولسون ، وجدان و ادراک بشر ، کندنده بر قدرت نسبییه . بر اراده جزئییه کشف و قبول ایدیور . هر فرد بشر ، عملاً ، جبریه مذهبك دستور لری تکزذب ایلور . فی الواقع جبریه مذهبك کی دستور لر ، اکثریت عظمای بشریه جه هیچ بر وقت « حقیقت عمليه ، اولاماش و اولمایه جقدر . بونلر ، نظریه علمیه و فیه شکنده قائله محکومدر لر . مثلاً بر آدمك آیانغی قایوب دکزه ، آتش ، دوشه ، ولو که جبریه نظریاتی قبول ایتلاردن بیله اولسه ، نفسی قورنارمه سسی و اثبات ایدرک « عملاً » کنددی نظریاتی تکزذب ایدر .

بوسبیه مبنی متصوفین کرام ، بوکی خصوصلده « مراتب معرفت و حالات انفسیه » بی نظر اعتنایه آلمشیر ، و خفایقه برابر حقایق تاقی ایده جکلری دخی ، احوال انفسیه و درجه معرفت لری اعتباریه منوفه آیر مشلدر . بو صورتله بشریت ۱ - ارباب توسل ، ۲ - ارباب تفکر ، ۳ - ارباب توکل نامیه اوج قسمه تفریق اولونه بایر . ارباب توسل ، عامه بشرک حال و مقامدر . بو مقامده اولان بر آدم ، اسباب و وسائله اختیاراً و بر صورت طبیعییه مراجعت ایدر . مثلاً جانی صو ایچمک ایسته دیکی و کند بستی صو ایچمکدن منع ایده جک هیچ بر مانعه ظاهریه مشهود اولمادی بی وقت حریت کامله صاحبی ایمش کی تفکر و حرکت ایدر . صوفی ایچمکه تشبث ایلر . بویه بر آدم دکزه دوشه هیچ بروفت « قدرمده و ارسه قورنولورم » دیمز ، بلکه « کندینک عد ایتدیکي حریت و اراده سنی بوتون قوتیه استعمال » ایدرک نفسی قورنارمه چالیشیر . بویه بر آدمك افکاریه اعمالی آرسته سنده هیچ بر تضاد یوقدر .

ایکینجی صنف اجتماعی بویه دکدر ، اونلرده افکار ایله اعمال ، نظریات ایله عملیات آرسته دایما فرق و تضاد واردر . مثلاً اونلرده طبقه برنجی صنف اربابی کی حرکت ایدر ، لکن « کنددی مالی کی استعمال اضطرار ایدره بولوندی حریتك و اراده سنی دخی بالضروره و بالجبوریه حاصل اولدیغی » تفکر دن فراغت ایتز . اوچینجی صنفی تشکیل ایدن ارباب توکل ایسه افراد بشریه ایچنده اوج بی کسیدن عبارت قایلر . بونلر معرفتی مشاهده و ایمان کامل ایله حق الیقین درجه سته کترین ذوات ممتازدر . نه بونلرک ونده یکینجی صنفی تشکیل ایدن « جبریه » مذهبی سال کینک افکاری ، مسلک عامه انسانییه اولاماز ، اولامدینی ایچون دین اسلامک مسلک عمومی و شرعیسی دکدر .

مسلک مشروع اسلامی ، اهل سنتك بالاجماع قبول ایتدیکی « اراده جزئییه و حریت مشروعیه » مذهبیدر . هر مسلم ایله دین و عقیده آرسته بر مقاوله مغویه واردر که بو مقاوله نك محتویاته حرمت و رعایت ایتمک علامت ایماندر . دیمک اولویورک هر مسلم « قواعد دینی و اخلاقیه » نك ترسیم ایتدیکی دائره و حدود داخلنده تماماً حرر .

حریت مرغویه انسانییه بودر . « بر شخصك حدود حریتی ، اشخاص سائره نك حریت مشروعیه سنی باشلادیغی نقطه در . شکندده کی تعریف حریت ؛ بالاده کی تعریفه نك عینی در . لکن تصوف اسلامی حریت ایچون موضوع اولان قاعده عمومیه اسلامییه بی نك عالی و حقیقی بر صورتله توضیح و تفسیر ایدیور . حکمت اسلامییه کوره ، انجق نفسی بیان و احتراسات و انفعالاته حاکم اولان « حر » در . یوقسه کنددی نفس و احتراساتنك محکوم و باز یجیه سی اولان اسیردر ، حر اولاماز .

ایشته معتزله اربابك مسروداتنه موجودیتی ادعا ایتدیکنز نبذه حقیقت دخی شوشر طله ممکندر . لکن معتزله بوشرطی اقامه ایدمیبوب انسانك مقید اولدیغی اغلال طبیعییه و مغویه بی افعال ایتدیکلردن دعوالری مجروح و مذهبلری حقیقت اسلامییه دن متباعد اولویور . « نفسی بیان ، احتراسات و انفعالاته اسیر اولمایان حرر . » ایشته حریت حقنده کی دستواسلامی بودستور حقدر ، حقیقتدر . مادام که حریت مرغویه انسانییه اخلاق ایله مقیددر ، مادام که اخلاق حرمت و ظانفدن عبارتدر ، شو حالده « حر اولمانك شرطی » اولاکنددی احتراساتنك اسیر و محکومی اولمامقدن عبارت قایلر . فی الواقع غیرک حقوق و حریتنه مراعاة ایتمک ایچون بر انسانك کنددی وجدان و اعماله حاکم اولماسی لازم کلیر . بوايه انجق تحولات و دسایس نفسیه بی بیلیمک و بومعرفت نتیجه سنده اوکا مطاوعت ایتمه مکندر .

بویه اعتقادات شریفه و دساتیر عزیزه ایله محمیز اولان اسلاف کرامك تاریخده کوردیکز حرکات

محترمه سی ، اسلامك کافل حریت اولدیغنه دلیل محکمندر . سید بن جبیر ، حجاجك سیف قهری قارشو سنده « حر بر انسان » اولدیغی اثبات ایتدی . امام اعظمی حبسلر ، عذابلر ، زهرلر و حریتی محافظه « دن منع ایده مدی . امام احمد خبیل ، قراجلر اشکنجیلر آلتنده حریتی محافظه ایتدی . تاریخ اسلام بویه کا بر ، بویه احرار ایله طولودر . بر مسلمان یالان سویه به من ، ریایده من ، حقدن ماعداسه بویون ایکمن کنددی حقوقی محافظه . غیرک حقوقیه مراعاته مأمور و مجبوردر . بو اوصافه ، تصف اولانلرک « حر انسانلر » بولوندیغنه شبهه ایدله من بومسر - دایمز صورت قطعییه طوغری در . بویه ایکن شرقه مسلمانلرده نیجه عصر لر ظلم و استبداد حکمفرما اولمشدر . عجیباً تاریخک غیر قابل انکار اولان بو شهادت لریله اسلامك کافل اولدیغی حریت ناصل تردیف ایدیلر ؟ بو تضادك اسبابی نه در ؟ بومبحث ضولک درجه مهمدر . بونی ده اریجه تدقیق ایده جکمز .

مطبوعات

یونان غزته لری

یونان غزته لری ، بر مستاد اولمه لایق ششوم رداشکارانه ایله مالامال . یالکنز بو ششومك بیله سترایده مدیکي اینلر ، قظلملر ، دیلتجیلکر ، بویقوتازک تاثیرات مده شه سی کوسترمکده درلر . قافله سلالر هرزه کویا اولان « باطریسی » غزه سنی شوسطرلری عثمانلی یومروغسک یونان قفسالرینه اولان تاثیرینی کوسته ریور :

« یونانستان تائی و تدایر صالحه جویانه سیله وقوعی ملخوظ اولان حربك بر درجه به قدر اوکئی آلمش ایسه ده ، ترکلر حرب آرزوسنی اظهار ایتکده درلر . بوحال نه وقته قدر دوام ایده جکدر ؟

رساً اعلان حرب ایدلماکده نه فائده تصبور اولیور . ترکلر بویقوتاز اعلان ایدرک یونانستاننی متضرر ایدوب طورورکن ، یونان حکومتی نه ایچون سکوت ایدیور . اسنانبولده اویناتیلان بو ترازیدی نه وقته قدر محنه تماشا ده قاله جقدر . »

« کرید مسئله سنیک حلی دول حایه نك آرزوسنه تابع قالمشدر . یونان آرتق بومشله به قاریشمالیدر . حکومت ترکیسایه مراجعت ایدرک هرایکی طرفنک ضررینی موجب اولان بویقوتاز نه نهایت ویرمیدر . عین زمانده بو خصوص ایچون دول معظمییه بر پروتستو نامه کوندرمک دخی فائده دن خالی دکدر . بوکون یونان حکومتته ترتب ایدن وظیفه بودر . و شمدی به قدر بویقوتازنه اهمیت دیریش ! ایتمک ایجاب ایدردی . حکومت بو حقیقی آکلامبورمی ؟ شاید آکلامیورسه ، ملتدن معاونت طلب ایده بیلیر . قرال ، حکومت و عسکر آرسته آچیلان اوچوروملر سد اولنمایدر . زیرا آرتق یونانستان محو اولیور . »